

**KÜMELEME ANALİZİ KULLANARAK KADININ YAŞAM
KALİTESİ VE PROFİLİ AÇISINDAN İLLERİN HOMOJEN
KÜMELERE AYRILMASI**

Latif ÖZTÜRK*

Gamze Ebru ÇİFTÇİ**

Bengü HIRLAK***

Özet

Kadınların yaşadıkları hayattan tatmin olmaları, mutlu olmaları, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, değerlerini gerçekleştirebilmeleri kısacası yaşam kaliteleri, ülkelerin refahı açısından oldukça önemli bir konudur. Bu önemden hareketle araştırmada Türkiye'deki kadın profilini ve yaşam kalitesini belirleyen değişkenler açısından, illerin homojen gruplara ayrılması ve bu homojen grupları belirleyen önemli değişkenlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, kadınların, işgücüne katılım oranı, işsizlik oranı, istihdam oranı, 20 yaş altı evlenme oranları vs. gibi değişkenler kullanılmıştır. Verilerin derlenmesinde TÜİK verileri temel alınmıştır. SPSS paket programında tanımlanan ve iller bazında değerleri girilen değişkenler yardımıyla çok değişkenli istatistiksel tekniklerden olan Kümeleme Analizi yöntemi kullanılarak iller alt homojen gruplara ayrılmıştır. Tüm değişkenler kullanıldığında ve 3 küme olarak ele aldığımızda, 2. küme, Batman, Diyarbakır, Mardin, Osmaniye, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak'tan oluşurken, 3. kümede sadece Tunceli ili bulunmaktadır. Diğer iller ise 1. kümede yer almaktadırlar. Örnek olarak değişkenlerimizden 20 yaş altı evlenme oranlarını çıkarıp aynı analizleri yaptığımızda; 3 kümeye ayırdığımızda değişen tek şeyin Osmaniye'nin 2. kümeden ayrılarak 3. kümeyi Tunceli ile birlikte oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Profili, Kümeleme Analizi, İller, Coğrafi Bölgeler.

*Prof. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü, Kırıkkale, latifozturk6@yahoo.com

**Yrd. Doç. Dr. Hitit Üniversitesi Sungurlu Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Çorum, gamzeebruciftci@hotmail.com

***Yrd. Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İİBF İşletme Bölümü, Kilis, benguhirlak@hotmail.com.tr

IN TERMS OF WOMEN'S QUALITY OF LIFE AND PROFILE, HOMOGENEOUS SEPARATION OF THE PROVINCES BY USING CLUSTER ANALYSIS

Abstract

Women's satisfaction with the life they live, being able to satisfy their basic needs, in short their quality of life is an important issue for the welfare of the country. The aim of the research is to be determined to the division into homogeneous groups of the province and to identify important variables that determine these homogeneous groups in terms of profile of women in Turkey and variables that determine the quality of life. For this purpose such variables as women's labor force participation rate, unemployment rate, employment rate, marriage rate under the age of 20, etc. are used. It is based on TÜİK's data for the compilation of data. With the help of variables defined in SPSS software package and data based on the provinces, provinces are subdivided into homogeneous groups by using cluster analysis method which is one of the multivariate statistical techniques. When all of the variables are used and dealt with as 3 sets, while 2nd sets are formed of Batman, Diyarbakir, Mardin, Osmaniye, Siirt, Şanlıurfa and Şırnak, 3th sets are just formed Tunceli province in the cluster. Other provinces are located in the 1st set. For example, when we extract the rate of marriage under the age of 20 from variables and do the same analysis, the only thing changing observed is that Osmaniye, separated from the set 2, is formed of 3th set with Tunceli when we divide 3 sets.

Key Words: Women Profile, Cluster Analysis, Provinces, Geographic Regions.

GİRİŞ

Son yıllarda yapılan hem uygulamalı hem de deneysel çalışmaların önemli bir çıktısı olan kavramlardan bir tanesi de yaşam kalitesidir (Özmete, 2010: 455). Günümüzde çoğu ülke ve uluslararası kuruluş, toplumsal gelişmenin ve refahın önemli bir parçası olan, yaşam kalitesi kavramı ile ilgili araştırmalar ve çalışmalar yapmaktadır (<http://www.resmiistatistik.gov.tr/>). Yapılan araştırmalarda, yaşam kalitesinin ne olduğu, neyi açıkladığı ve yaşam kalitesini ölçmek adına kullanılacak göstergelerin ve parametrelerin neler olduğu araştırılmakta, kişisel, ailesel ve toplumsal seviyede bu sorulara cevap bulunmaya çalışılmaktadır (Özmete, 2010: 455).

Yaşam kalitesi kavramı ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Örneğin; Melson'a (1980) göre bu kavram, geleceğe yönelik umut, yeterli gıda ve giyecek, barınma şartları, gelir seviyesi, iş ile ilişkili beklentilerin

karşılanması, anne ve çocuk sağlığı, aile ve toplumsal refahı kapsamaktadır. Rice ve Tucker (1986) ise; bu kavramı, yaşam yönetimi sisteminin bir çıktısı ve insanların yaşam şekillerinden duydukları tatminin ölçülmesine ilişkin bir standart şeklinde ifade etmektedir. Yaşam kalitesi, kişilerin belirli bir zamanda sahip oldukları kaynakları, yaşadıkları yerleri, fiziksel, sosyal, çevresel ve psikolojik şartlarını kapsamaktadır. Kısacası yaşam kalitesi, kişinin umutlarıyla ve beklentileriyle bunların deneyimlere dönüştürülmesi arasındaki farkı göstermektedir. Kişilerin beklentileri karşılandıkça, yaşama uyum sağlamaları kolaylaşacaktır. Böylece kişiler zor yaşam şartları altında bile, geçerli bir yaşam kalitesi sürdürebilme imkânına sahip olabileceklerdir (Andrews ve Withey, 1976; Akt. Özmete, 2010: 455).

Özellikle kadınların yaşadıkları hayattan tatmin olmaları, mutlu olmaları, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, değerlerini gerçekleştirebilmeleri ve işgücüne katılımları kısacası yaşam kaliteleri, ülkelerin refahı için oldukça önemli bir konudur. Konunun öneminden hareketle, yapılan bu araştırmanın amacı da Türkiye'deki kadın profilini ve yaşam kalitesini belirleyen değişkenler açısından, illeri homojen gruplara ayırmak ve bu homojen grupları belirleyen önemli değişkenleri tespit etmektir. Bu amaçla araştırmada, kadınların işgücüne katılım, işsizlik, istihdam, 20 yaş altı evlenme ve boşanma, intihar, okuma yazma, doğurganlık ve mutluluk oranları gibi değişkenler kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda; kadınların yaşam kalitelerinin artırılmasında hangi değişkenlerin değerlerinin artırılması gerektiği, hangi değişken değerlerinin düşürülmesi gerektiği konusunda bir öneri sunulabilecektir. Aşağıda araştırmada ele alınan bu değişkenlerden kısaca bahsedilmektedir.

TÜİK (2016) işgücü kayıtlarına göre; Türkiye'de genel işsizlik oranı % 9,3 olup, kadınlarda ise bu oran % 11,2 olmaktadır. Türkiye'de işsizlik önemli bir sorun olmakla birlikte özellikle kadın istihdamı konusu üzerinde durmak gerekmektedir (<http://www.tuik.gov.tr/>). Kadının, ücretli olarak çalışma hayatına katılması, hem bireysel hem de toplumsal yönden son derece önem arz etmektedir (Kocacık ve Gökkaya, 2005, s. 195). Yine TÜİK (2016) işgücü kayıtlarına göre; kadınların işgücüne katılma oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,2 puanlık artışla % 32,6 olarak; Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı ise, bir önceki yılın aynı dönemine göre 0,9 puanlık artışla % 52 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de iş hayatında önemli pozisyonlarda olan kadınlara rağmen, kadınların istihdam oranlarının, erkek istihdam oranlarının gerisinde kaldığı bilinmektedir (<http://www.tuik.gov.tr/>). Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların, ekonomik ve toplumsal yönden işgücüne katılım oranları istenen seviyeye gelmemiş bulunmaktadır. Bunun da birçok sebebi olabilmektedir. Bu sebeplerle ilgili olarak örneğin; Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) ve Dünya Bankası'nın (DB) (2009) Türkiye'de kadınların işgücüne katılımının temel belirleyicilerini tespit etmek için yaptıkları araştırma sonucunda; Türkiye'de kadınların çalışmayı istediğini ancak hem çalışma hayatına girerken hem de çalışma hayatında önemli

güçlüklerle karşı karşıya kaldıklarını tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda, özellikle kadınların çalışma hayatına katılmalarına imkân sağlayacak şekilde; eğitim seviyelerinin artırılması, çocuklarına bakım imkânlarının sağlanması, kadınların iş arama süreçlerine olumlu müdahalelerde bulunulması gibi önerilerde bulunulmuştur (Kılıç ve Öztürk, 2014, s. 108-118).

Türkiye’de on altı yaş altındaki evliliklerin resmi izni olmadığından kayıt altına alınamamakta ve çocuk evliliklerle ilgili kesin bilgilere ulaşılamamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (2012) çocuk evlilikleri ile ilişkili verileri baz alındığında 2002’de Türkiye’de on altı ve on yedi yaşındaki kız çocuklarının resmi olarak yaptıkları evlilikler tüm evliliklerin % 7.3’ünü oluşturduğu görülmektedir (Malatyalı, 2014, s. 29). Boşanma oranlarına baktığımızda ise, TÜİK verilerine göre evlenen çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre %0,5 oranında artarak 2015 yılında 602 bin 982 olurken, boşananların sayısı bir önceki yıla göre %0,7 artarak 131 bin 830 olmuştur. Kaba boşanma hızının binde 1,69 olarak gerçekleştiği görülmüştür. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515>)

TÜİK (2015) intihar oranları verilerine göre, erkeklerde intihar hızı yüz binde 5,95 iken, kadınlarda bu oranın yüz binde 2,25 olduğu görülmektedir. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21516>). TÜİK (2015) verilerine göre; Türkiye’de 25 ve daha yukarı yaşta olan ve okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı % 5,6 iken, bu oran erkeklerde % 1,8, kadınlarda ise % 9,2’dir. Yani Türkiye’de kadın nüfusunun % 9,2’si okuryazar değildir. Lise ve dengi okul mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştakilerin toplam nüfus içindeki oranı % 19,1 iken, bu oran erkeklerde % 23,2, kadınlarda ise % 15’dir. Yüksekokul veya fakülte mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştakilerin toplam nüfus içindeki oranı % 13,9 iken, bu oran erkeklerde % 16,2, kadınlarda ise % 11,7’dir. Kadının eğitimi (eğitimde cinsiyet eşitsizliği) ve istihdama katılması konularında erkek nüfusa göre yaşanan bu gerilik, önemli bir sorundur. Okur-yazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı % 16, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım oranı % 25,8, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı % 31,9, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı % 39,8 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı ise % 71,3 olarak gerçekleşmiştir. İstidama katılım oranının, üniversite mezunu kadınlarda en yüksek seviyeye (% 71,3) ulaştığı belirlenmiştir. Ancak kadın, üniversite mezunu olsa bile, eşi iyi kazanıyorsa ya da çocuk sayısı fazla ve çocuk bakımı konusunda yardım alamıyor ise, işgücüne katılmamayı tercih edebilmektedir (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519>).

TÜİK (2015)verilerine göre, Türkiye genelinde doğurganlık hızı da 2014 yılında 2,18 çocuk iken 2015 yılında 2,14 çocuk olarak gerçekleştiği görülmektedir. Kısacası bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısı 2,14’tür. Bu durum, nüfusun yenilenme düzeyindeki (2,1) doğurganlık seviyesinin üzerinde kalındığını

göstermektedir. Doğum oranlarının en çok görüldüğü yaş aralığının ise 25-29 olduğu yapılan araştırmalarla saptanmıştır. Doğurganlık oranı en yüksek il ise Şanlıurfa yer alırken en düşük ilin Kastamonu olduğu gözlemlenmiştir (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21514>).

TÜİK (2015) verilerine göre, mutlu olduğunu beyan eden bireylerin oranı 2014 yılında %56,3 iken, 2015 yılında %56,6 olduğu görülmektedir. Kadınlarda mutluluk oranı, 2015 yılında %60,2, erkeklerde bu oran %52,9 dur. Yaş gruplarına göre mutluluk düzeyine bakıldığında ise, en yüksek mutluluk oranının %63,8 ile 18-24 yaş grubunda, en düşük mutluluk oranının ise %51,7 ile 45-54 yaş grubunda gerçekleştiği saptanmıştır (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21518>).

1. VERİ VE METODOLOJİ

Analizlerde kullanılan verilerin tamamı TÜİK(Türkiye İstatistik Kurumu)'nun internet sayfasından alınmıştır. Bazı göstergeler doğrudan verilmemesine rağmen veri madenciliği yöntemi ile elde edilmiştir. Bu göstergeler, iller bazında, kadınların işgücüne katılım oranları, kadınların işsizlik oranları, kadınların istihdam oranları, 20 yaş altı evlenme oranları, boşanma oranları, intihar oranları, okuma yazma oranları, doğurganlık oranları, mutluluk oranları ve 20 yaş altı boşanma oranlarıdır. Bu veriler Excel ortamında düzenlenerek SPSS programına aktarılmış ve analizler yapılmıştır. Analizler yapılırken öncelikle tüm göstergelerde tepe ve dip noktalar belirlenmiş hangi ilin hangi alanda en iyi veya en kötü olduğu durum tespit edilmiştir.

Sonrasında kümeleme analizi kullanılmıştır. Kümeleme analizi gözlemleri benzerliklerine göre gruplandırmaktadır. Analiz sonucunda elde edilen kümelerin kendi içlerinde homojen bir yapıda, kümeler arasında ise heterojen bir yapı olması beklenmektedir. Kümeleme analizinde öncelikle tüm göstergeler kullanılarak hiyerarşik kümeleme analizi yapılmış, burada küme sayısı belirtilmemiştir. Daha sonra göstergelerden istihdam, işgücü ve işsizlik oranları çıkarılarak diğer değişkenlerle analiz tekrar edilmiştir. Devamında, evlenme ve boşanma oranları da çıkarılarak, mutluluk, okuma yazma, intihar ve doğurganlık oranları alınarak kümeleme analizi yapılmış ve homojen gruplar tekrar belirlenmiştir.

Ayrıışan illerin daha net görülebilmesi ve sonuçları değerlendirmenin daha detaylı olması açısından grup sayısı beşe indirilerek yukarıda bahsedilen analizler tekrarlanmıştır. Alınan değişkenlerin arasında nasıl bir ilişki olduğunu görmek açısından da, tüm değişkenlerin birbirleriyle arasındaki

korelasyonları görmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Daha da detaylı bilgi elde etmek için seçilen birkaç değişkeni etkileyen diğer değişkenlerin etkilerini analiz etmek için regresyon analizine başvurulmuştur.

2. AMPİRİK BULGULAR

İller bazında elde edilen göstergelerin en büyük ve en küçük değerlerinin hangi ilde olduğu aşağıdaki Tablo 1'de özetlenerek verilmiştir.

Tablo 1. İller Bazındaki Göstergelerin En Büyük ve En Küçük Değerleri

Göstergeler%	En Yüksek Oran %/ İl	En Düşük Oran %/ İl	Ort.%
İller Bazında Kadınların İşgücüne Katılım Oranı	62,8/Ardahan	36,2/Batman	50,53
İller Bazında Kadınların İşsizlik Oranı	23,4/Batman	4,2/Karaman	8,80
İller Bazında Kadınların İstihdam Oranı	59,1/Trabzon	27,8/Şırnak	46,22
İller Bazında 20 Yaş Altı Evlenme Oranı	42,43/Ağrı	7,02/Tunceli	20,53
İller Bazında Boşanma Oranı	0,55/İzmir	0,04/Hakkâri	0,28
İller Bazında 20 Yaş Altı Kadınların Boşanma Oranları	6,32/Bolu	0/Hakkâri/Tunceli	2,72
İller Bazında Kadın İntihar Oranı (0/000, On binde)	0,31/Ağrı	0/Siirt, Sinop, Rize, Karaman, Çankırı	0,23
İller Bazında Kadın Okuma Yazma Oranı	97,6/Antalya	83,26/Siirt	91,93
İller Bazında Doğurganlık Oranı	6,25/Şanlıurfa	2,03/Kırklareli	3,26
İller Bazında Kadın Mutluluk Oranları	82,7/Afyon	43,4/Tunceli	64,04

Küme sayısı belirtmeden yapılan analizde 15 küme oluşmaktadır. 4 il tek başına ayrı kümelerde görünürken, illerin büyük çoğunluğu iki kümede toplanmaktadır.

Tablo 2. Tüm Göstergeler Kullanılarak İller Bazındaki Kümeler

İller	Kümeler	İl Sayısı
Siirt	1	1
Şırnak	2	1
Afyon	3	1
Kars Ağrı Ardahan	4	3
Erzurum Gaziantep Kahramanmaraş Kilis		
Niğde	5	8
Yozgat Adıyaman Aksaray		
Muş Şanlıurfa Van Bitlis	6	4
Hatay Osmaniye	7	2
Elazığ Edirne İstanbul İzmir Karabük		
Denizli Adana Kırklareli Kocaeli Malatya	8	17
Mersin Muğla Burdur Yalova Zonguldak		
Antalya Aydın		
Kayseri Manisa Ordu Bursa Tekirdağ	9	5
Tunceli	10	1
Düzce Erzincan Giresun Gümüşhane		
Isparta Karaman Kastamonu Kırşehir		
Konya Kütahya Nevşehir Rize Sakarya	11	26
Samsun Çanakkale Çankırı Sivas Tokat		
Uşak Bolu Amasya Artvin Balıkesir Bartın		
Bilecik Bingöl		
Iğdır Çorum	12	2
Eskişehir Trabzon Ankara	13	3
Diyarbakır Mardin Batman	14	3
Hakkâri Kırıkkale Sinop Bayburt	15	4

Genelde coğrafi konumlara göre kümelenen iller, bazı durumlarda kendi coğrafyasından çıkıp diğer coğrafyalardaki iller kümesine dâhil olmaktadır. Tablo 2'ye bakıldığında ise, Elazığ ve Malatya daha batıdaki illerden oluşan 11. gruba girmiştir. İkinci bir coğrafi farklılık grubu olarak Iğdır ve Çorum ilinin aynı grupta olmalarıdır. İstihdam ile ilgili ilk üç göstergesi çıkarıp yeniden analiz

ettiğimizde (evlenme, boşanma, intihar, okuma yazma, doğurganlık ve mutluluk) ise elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. İstihdam ve İşsizlik Değişkenlerinin Çıkarılmasıyla Elde Edilen İller Bazındaki Kümeler

İller	Kümeler	İl Sayısı
Adana Osmaniye	1	2
Adıyaman Bingöl Erzincan Erzurum Gümüşhane Hakkâri Kastamonu Ordu Sivas	2	9
Afyon	3	1
Ağrı Bitlis Kars Muş Van	4	5
Aksaray Ardahan Kahramanmaraş Kilis Niğde Yozgat	5	6
Ankara Bartın Batman Bilecik Bursa Çanakkale Eskişehir İstanbul İzmir Karabük Kırklareli Malatya Manisa Rize Samsun Trabzon Yalova	6	17
Çorum Edirne Gaziantep Hatay Kayseri	7	5
Antalya Aydın Burdur Denizli Elazığ Kocaeli Mersin Muğla Tekirdağ Zonguldak	8	10
Sinop	9	1
Artvin Balıkesir Bolu Düzce Giresun Isparta	10	6
Siirt	11	1
Bayburt Çankırı Karaman Kırşehir Konya Nevşehir Şırnak Tokat Uşak	12	9
Tunceli	13	1
Diyarbakır Iğdır Mardin Şanlıurfa	14	4
Amasya Kırıkkale Kütahya Sakarya	15	4

Tablo 3’de görüldüğü gibi, 4 il tek başına grup oluştururken, Batman ve Malatya ili batıdaki büyük illerin bulunduğu gruba dâhil olmuştur.

İstihdam, evlilik ve boşanma ile ilgili değişkenleri çıkarıp, intihar, okuma yazma, doğurganlık ve mutluluk değişkenleri ile analiz yapıldığında ise elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. İntihar, Okuma Yazma, Doğurganlık ve Mutluluk Göstergeleri Kullanılarak Elde Edilen Kümeler

İller	Kümeler	İl Sayısı
Tunceli	1	1
Artvin Bilecik Bursa Çanakkale Eskişehir Karaman Kırşehir Manisa Niğde Rize Samsun Tokat Yalova Yozgat	2	14
Afyon	3	1
Adıyaman Ağrı Ardahan Bingöl Kastamonu Van	4	6
Adana Çorum Elazığ Gaziantep Malatya	5	5
Bitlis Iğdır Kars Muş Şanlıurfa	6	5
Batman Diyarbakır Mardin Zonguldak	7	4
Antalya Hatay Mersin Muğla	8	4
Aksaray Bayburt Erzurum Giresun Hakkâri Kahramanmaraş Şırnak	9	7
Osmaniye	10	1
Ankara Aydın Burdur Denizli Edirne İstanbul İzmir Kayseri Kocaeli Tekirdağ	11	10
Amasya Balıkesir Bolu Düzce Isparta Karabük Konya Nevşehir Sakarya Uşak	12	10
Bartın Erzincan Gümüşhane Kırklareli Kilis Ordu Sivas Trabzon	13	8
Siirt Sinop	14	2
Çankırı Kırıkkale Kütahya	15	3

Tablo 4’de görüldüğü gibi, Siirt ve Sinop gibi iki farklı coğrafi bölgede yer alan iller aynı grupta yer alırken, 3 il tek başına grup oluşturmaktadır.

Tüm göstergeleri kullanıp sadece 5 küme şeklinde analiz yaptığımızda ise elde edilen sonuçlar aşağıdaki Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Tüm Göstergelerin Kullanımıyla Elde Edilen 5 Homojen Küme

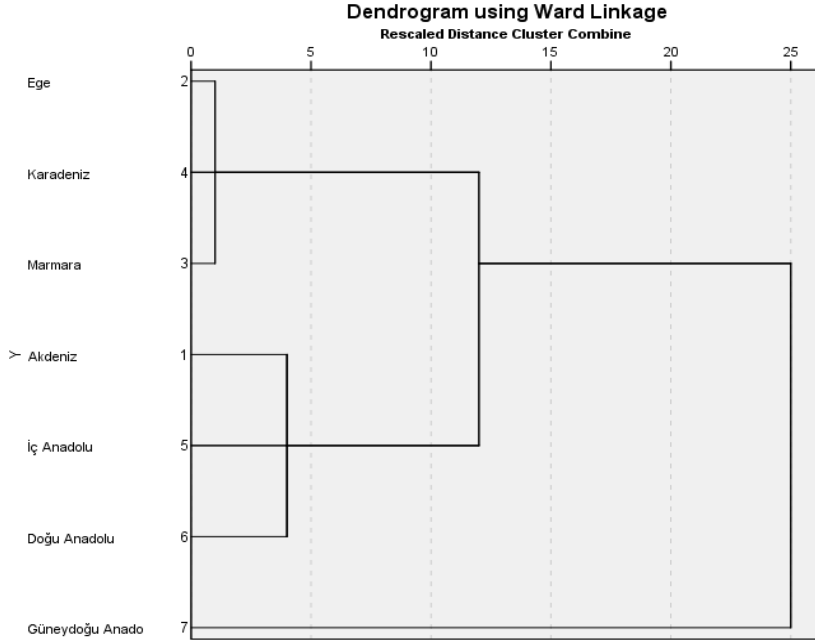
İller	Kümeler	İl Sayısı
Adıyaman Siirt Şırnak	1	3
Amasya Artvin Bartın Bilecik Bingöl Bolu Bursa Çanakkale Düzce Erzincan Eskişehir Giresun Gümüşhane Isparta İstanbul Kastamonu Kayseri Kırklareli Manisa Ordu Rize Sakarya Tekirdağ Uşak Yalova	2	25
Afyon Ağrı Aksaray Ardahan Balıkesir Bayburt Çankırı Erzurum Hakkâri Karaman Kars Kırıkkale Kırşehir Konya Kütahya Nevşehir Niğde Sinop Sivas Tokat Yozgat	3	22
Adana Ankara Antalya Aydın Burdur Çorum Denizli Edirne Elazığ İzmir Kahramanmaraş Karabük Kocaeli Malatya Mersin Muğla Samsun Trabzon Tunceli Zonguldak	4	19
Batman Bitlis Diyarbakır Gaziantep Hatay Iğdır Kilis Mardin Muş Osmaniye Şanlıurfa Van	5	12

Tablo 5’de görüldüğü gibi, sadece beş grup şeklinde kümeleme yapıldığında, Adıyaman, Siirt ve Şırnak illeri küçük ayrı bir grup oluşturmaktadır.

Tablo 6. Tüm Değişkenler Kullanılarak Coğrafi Bölgeler Bazında Gerçekleştirilen Kümeleme Analizi Sonucu Oluşan Homojen Gruplar

Bölgeler	Kümeler	Bölge Sayısı
Güneydoğu Anadolu	1	1
İç Anadolu Doğu Anadolu	2	2
Akdeniz Ege Marmara Karadeniz	3	4

Coğrafi bölgeler bazında ki analizde ise, Güneydoğu Anadolu Bölgesi tek başına bir grup oluşturmaktadır. Aşağıda ise bu tablonun ağaç çizimi gösterilmektedir.

Şekil 1. Bölgeler Bazında Tüm Göstergeler Kullanıldığında Dendrogram(Ağaç Çizimi)

Coğrafi bölgelere göre kümelemede, istihdam, işsizlik ve işgücüne katılım göstergelerini çıkarıp tekrar analiz yaptığımızda ise Tablo 7’de gösterilen durum elde edilmektedir.

Tablo 7. İstihdam Göstergeleri Çıkarıldıktan Sonra Coğrafi Bölgeler Bazında Oluşan Homojen Gruplar

Bölgeler	Kümeler	Bölge Sayısı
Akdeniz	1	1
Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu	2	2
İç Anadolu, Akdeniz, Ege, Marmara, Karadeniz	3	4

Yukarıda bahsedilen göstergeler çıkarılıp analiz tekrarlandığında ise Akdeniz bölgesi tek başına bir grupta yer almaktadır.

2.1. Tüm Göstergelerin Korelasyon Analizi

Tüm göstergelerin arasındaki anlamlı doğrusal korelasyonlara ilişkin bulgulara Tablo 8’de yer verilmektedir.

Tablo 8. Tüm Göstergelerin Arasındaki Anlamlı Doğrusal Korelasyonları

	İller Bazında Kadınların İşgücüne Katılım Oranı(%)	İller Bazında Kadınların İşsizlik Oranı(%)	İller Bazında 20 Yaş Altı Evlenme Oranı(%)	İller Bazında Boşanma Oranı(%)	İller Bazında Yaş Altı Kadınların Boşanma Oranı(0/000, On Rinde)	İller Bazında Kadın Okuma Yazma Oranı(%)	İller Bazında Doğurganlık Oranı(%)	İller Bazında Kadın Mutluluk Oranları(%)
İller Bazında Kadınların İşgücüne Katılım Oranı(%)	1							
İller Bazında Kadınların İşsizlik Oranı(%)	-,651**	1						
İller Bazında 20 Yaş Altı Evlenme Oranı(%)	-,269*	,175	1					
İller Bazında Boşanma Oranı(%)	,435**	-,339**	-,534**	1				
	,000	,002	,000					

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı.

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı.

Tablo 8. (Devamı) Tüm Göstergelerin Arasındaki Anlamlı Doğrusal Korelasyonları

	İller Bazında Kadınların İşgücüne Katılım Oranı(%)	İller Bazında Kadınların İşsizlik Oranı(%)	İller Bazında 20 Yaş Altı Evlenme Oranı(%)	İller Bazında Boşanma Oranı(%)	İller Bazında 20 Yaş Altı Kadınların Boşanma Oranları(%)	İller Bazında Kadın İntihar Oranı (0/000, On Binde)	İller Bazında Kadın Okuma Yazma Oranı(%)	İller Bazında Doğurganlık Oranı(%)	İller Bazında Kadın Mutluluk Oranları(%)
İller Bazında 20 Yaş Altı Kadınların Boşanma Oranları(%)	,362**	-,383**	-,507**	,716**	1				
	,001	,000	,000	,000					
İller Bazında Kadın İntihar Oranı (0/000, On Binde)	,020	,118	,437**	-,268*	-,326**	1			
	,859	,293	,000	,016	,003				
İller Bazında Kadın Okuma Yazma Oranı(%)	,381**	-,356**	-,529**	,784**	,673**	-,277*	1		
	,000	,001	,000	,000	,000	,012			
İller Bazında Doğurganlık Oranı(%)	-,503**	,565**	,751**	-,678**	-,691**	,450**	-,654**	1	
	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
İller Bazında Kadın Mutluluk Oranları(%)	-,067	-,251*	,107	-,093	,190	-,258*	,055	-,117	1
	,550	,024	,344	,410	,089	,020	,625	,297	

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı.

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı.

Tablo 8’de korelasyon matrisi incelendiğinde, birçok değişkenin pozitif ve negatif olmak üzere istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerinin olduğu görülmektedir. En yüksek derecede pozitif ilişki, okuma yazma oranı ile boşanma oranları arasında çıkmaktadır. Okuma yazma oranı arttıkça boşanma oranı artmaktadır. En yüksek negatif ilişki ise, 20 yaş altı evlenme oranı ile doğurganlık oranı arasında çıkmaktadır. Etkileşimli olarak birisi arttığında diğeri azalmaktadır.

2.2. Seçilmiş Mutluluk Göstergesi İçin Regresyon Analizi

Mutluluk göstergesini bağımlı değişken, diğer göstergelerin bağımsız değişken olarak kabul edilip, mutluluğu anlamlı bir şekilde etkileyen değişkenlerin belirlenmesi amacı ile regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde ele alınan bağımlı değişken (mutluluk oranı) dışındaki değişkenler bağımsız değişken olarak alınmış, SPSS paket programında Backward (Önce tüm bağımsız değişkenleri modele dâhil edip, anlamsız değişkeni modelden çıkararak en iyi istatistiksel olarak anlamlı modeli elde etmektedir) yöntemi ile en iyi model elde edilmiştir. Bu yöntemi kısaca tanımlayacak olursak;

$$Y_i = \beta_i X_i + u_i \quad i = 1 \dots n \quad (1)$$

şeklinde. Y_i bağımlı değişkeni, β_i ’ler bağımsız değişkenlerin katsayılarını, X_i ’ler bağımsız değişkenleri ve u_i ’ler ise, diğer faktörlerin etkilerini göstermektedir.

İlk modelimizde mutluluk değişkenimizi bağımlı değişken ve diğer değişkenleri bağımsız değişken olarak modele aldığımızda, tahmin edilen sabit terimsiz en iyi model ve %5 anlamlılık düzeyindeki katsayılar aşağıdaki gibidir.

Y	→	İller bazında kadın mutluluk oranı
X ₁	→	iller bazında 20 yaş altı evlenme oranı
X ₂	→	İller bazında boşanma oranı
X ₃	→	İller bazında 20 yaş altı kadınların boşanma oranı
X ₄	→	İller bazında kadın intihar oranı
X ₅	→	İller bazında kadın okuma yazma oranı

$$Y = 0,303X_1 - 35,905X_2 + 1,704X_3 - 18,994X_4 + 0,767X_5 \quad (2)$$

Kadının mutluluğunu etkileyen anlamlı göstergelerden, negatif etkisi olan en önemli değişken kadınların boşanmaları olarak görülmektedir. İkinci önemli gösterge ise, yine negatif yönde intihar olaylarıdır. Okuma yazma, 20 yaş altı evlenme ve 20 yaş altı boşanma göstergeleri ise, kadının mutluluğuna olumlu etki sağlamaktadır.

SONUÇ

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

Göstergelerin olumsuz anlamdaki en kötü oranları Güneydoğu Anadolu illeri arasında dağılmıştır.

Kümeleme analizleri sonucunda, istisnalar dışında illerin coğrafi bölgelere göre kümelenmesi ortaya çıkmıştır ve bazı iller tüm gruplardan ayrılarak tek başına bir grupta yer almıştır.

Bölgeler bazındaki analizlerde Güneydoğu Anadolu bölgesi diğer bölgelerden farklı bir grupta yer almıştır.

İstihdam göstergeleri çıkarıldığında, bölgeler bazında analizlerde Akdeniz bölgesi diğer bölgelerden ayrılarak tek başına bir grupta yer almıştır.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, işsizlik ve intihar olaylarının kadınların mutlulukları ile negatif anlamlı ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Yani, işsizlik ve intihar oranları arttıkça, kadınlardaki mutluluk oranı düşmektedir.

Yine korelasyon analizi sonuçlarına göre, boşanma oranlarının, işgücüne katılım oranları ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu, ancak işsizlik ve 20 yaş altı evlenme oranları ile negatif yönde bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre ise, mutluluk oranlarını anlamlı bir şekilde olumlu ve olumsuz etkileyen beş değişken ön plana çıkmaktadır. Olumsuz etkileyen değişkenler, boşanma ve intihar olayları iken, olumlu etkileyen değişkenler okuma yazma oranları ile 20 yaş altı kadınların evlenme ve boşanma oranlarıdır. 20 yaş altı evlenmenin ve boşanmanın aynı zamanda olumlu etki sağlamasının sebebinin ise, genel olarak eğitimsiz olduklarından evliliğin tam anlamıyla farkına varamamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu yüzden de mutlu oldukları ancak evlilik yaşarken ki

mutsuzluklarının, boşandıktan sonra tekrar mutluluğa dönüştüğü şeklinde açıklanabilir.

KAYNAKÇA

- Andrews, F. M., Withey, S. B. (1976). "Social Indicators of Well-being" *Plenum Press*, New York.
- İllerin Yaşanabilirliği Endeksi. <http://www.resmiistatistik.gov.tr/?q=tr/content/39-illerin-ya%C5%9Fanabilirli%C4%9Fi-endeksi>, (03.09.2016).
- Kılıç, D., Öztürk, S. (2014). Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı Önündeki Engeller ve Çözüm Yolları: Bir Ampirik Uygulama, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt.47, Sayı. 1, ss. 107-130.
- Kocacık, F., Gökkaya, V. B. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt. 6, Sayı. 1, ss. 195-219.
- Kaynak, M. (2014). Türkiye’de ‘Çocuk Gelin’ Sorunu. *Nesne*, Cilt. 2, Sayı. 3, ss.27-38
- Melson, F. (1980). Family and Environment: An Ecosystem Perspective. *Burgess: Minneapolis*.
- Özmete, E. (2010). Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile İletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal, Duygusal Refah, Fiziksel/Materyal Refahın Algılanması, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 3, Sayı. 11, ss. 455-465.
- Rice, A. S., Tucker, S. (1986). *Family Life Management*. Macmillian Pub. New York.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014). İstatistiklerle Kadın, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519>, (05.08.2016).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). Doğum İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21514>, (18.12.2016).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515>, (01.08.2016).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). İntihar İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21516>, (18.12.2016).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). Yaşam Memnuniyeti Araştırması, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21518>, (18.12.2016).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). İstatistiklerle Kadın, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519>, (18.12.2016).

Türkiye İstatistik Kurumu (Nisan 2016). İşgücü İstatistikleri,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21572> (13.07.2016).